

СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
Богословски факултет
Катедра „Историческо и Систематическо богословие”

Конспект
за провеждане на кандидатдокторантски изпит по
Християнска апологетика
Образователно-квалификационна степен „доктор”

I. Уводни въпроси.

1. Название, предмет и специфика на науката.
2. Задачи, деление и методи на науката.
3. Кратка история и съвременно състояние.
4. Необходимост от Християнска апологетика.
5. Характеристика на апологета (необходими качества).
6. Основни пособия по Християнска апологетика.

II. Апология на вярата.

1. Семантика на понятието “вяра”:
 - 1.1. Общопотребяеми значения на понятието “вяра”.
 - 1.2. Библейска традиция и патристични методологични принципи за вярата.
2. Принципи на възражения срещу вярата като творческа изјава на духа.
3. Вяра и разум. Религиозно-философски интерпретации и конфесионални подходи.
4. Вяра и знание: конфронтация или синергия.
5. Синтезът на вяра и знание в богословските системи на източните отци на Църквата.
6. Елементи на вяра в основите на нашето познание.
7. Пътят на разума в търсене на истината.
8. Огнища на съмнения във вярата.

III. Апология на религията.

1. Етимология, определение и същност на религията.
2. Критичен анализ на политически, етнологически, социални и психологически хипотези за произхода на религията.
 - 2.1. Политическа хипотеза.
 - 2.2. Натуралистическа хипотеза.
 - 2.3. Анимистическа хипотеза.

- 2.4. Тотемистическа хипотеза.
- 2.5. Социологичният възглед на Е. Дюркхайм (1858 – 1917 г.).
- 2.6. Психологичният възглед за произхода на религията (З. Фройд /1856 – 1939 г./, К.Г.Юнг /1875 – 1961 г./).
3. Критичен анализ на философски теории и възгледи за произхода на религията.
 - 3.1. Възгледът на И. Кант (1724 – 1804 г.) за религията.
 - 3.2. Възгледът на Фр. Шлайермахер (1768 – 1834 г.) за религията.
 - 3.3. Възгледът на Г. Хегел (1770 – 1831 г.) за религията.
 - 3.4. Възгледът на О. Конт (1798 – 1857 г.) за религията.
 - 3.5. Възгледът на Л. Фойербах (1804 – 1872 г.) за религията.
 - 3.6. Възгледът на марксистко-ленинската школа за религията.
4. Православно-християнското учение за религията.
5. Методологични подходи към взаимоотношението *Библия и наука*.
6. Религия и наука: история и съвременно състояние.
7. Еволюция и/или сътворение. Апологетична рефлексия на проблемни постановки за произхода на света, живота и човека.
8. Бог – основна истина на религията. Разбор и критичен анализ на най-често срещаните възражения срещу Божието съществуване.
9. Рационални основания (“доказателства”) за съществуването на Бога.
 - 9.1. Космологичен аргумент.
 - 9.2. Телеологичен аргумент.
 - 9.3. Онтологичен аргумент.
 - 9.4. Нравствен аргумент.
 - 9.5. Исторически аргумент.
 - 9.6. Аргумент на религиозния опит.
10. Значение на аргументите за съществуването на Бога.
11. Безсмъртие на човешката душа.
12. Централното значение на молитвата в религията и най-честите възражения срещу нея.

IV. Апология на християнството като богооткровена религия.

1. Откровение – видове откровение. Необходимост от Свръхестествено откровение.
2. Вътрешни и външни белези на Свръхестественото откровение. Чудеса и пророчества.
3. Апология на Старозаветното откровение. Библията – нейното достойнство и влияние.

4. Значение на Стария Завет за християнството. Неразкъсваемост на Стария и Новия Завет.
5. Новият Завет. Преценка за него от видни учени, философи, писатели и общественици.
6. Възражения относно произхода на християнството. Опити да се отрече историческото съществуване на Иисус Христос.
7. Съпоставка между учението за Логоса у св. Йоан Богослов и това на Филон Александрийски.
8. Езическите митове за въплъщения на богове и християнския догмат за Боговъплъщението – *Бог се яви в плът (1 Тим.3:16)*
9. Анализ на рационалистичните теории, оспорващи действителността на Христовото Възкресение.
10. Личността на Иисус Христос като Богочовек в историята и нашата съвременност.
11. Християнство и култура.
12. Православната Църква е Христовата Църква.
13. Бележити християнски мислители и апологети.
14. Православната Църква в съвременния свят.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Августин, архим. Ръководство по основно богословие. С., 1899.
2. Августин, блаж. Изповеди. С., 1993.
3. Алексиев, архим. Серафим. Нашата молитва. С., 1994.
4. Альбов, М. Очерк христианской апологетики. СПб., 1902.
5. Апологеты. Защитники христианства. Санкт-Петербург, 2002.
6. Барбур, И. Религия и наука: история и современность. М., 2000.
7. Бигович, Р. Църква и Общество. С., 2003.
8. Боголюбский, Н. Богословие в апологетических чтениях. М., 1913.
9. Богословие и философия: аспекты диалога. Сборник докладов конференции (25.01.2001, Институт философии РАН). М., 2001.
10. Брек, Дж. Свещения дар на живота. С., 2002.
11. Гит, В. Творил ли е Бог чрез еволюция? С. 1997.
12. Глаголев, С. Сверхъестественное откровение и естественное богопознание в истинной церкви. Харьков, 1900.
13. Глаголев, С. Из чтения о религии. М., 1905.
14. Глаголев, С. Религиозная философия Канта. Сп. Вера и разум. Кн. 3. Харьков, 1904.
15. Голубинский, Ф. Умозрительное богословие. М., 1868.
16. Гудинг, Д., Дж. Ленокс. Християнството – опиум или истина? С., 2004.
17. Девятова, С. Религия и наука. М., 1993.
18. Евдокимов, П. Православие. М., 2002.
19. Евтимий, архим. Кратък наръчник по християнска апологетика. Ч. I. С., 1942.
20. Евтимий, архим. Вера и разум: апологетически статии. Русе, 1940.
21. Евтимий, архим. Задачите на християнската апологетика. ГСУ-БгФ. Т. 9. С., 1932.
22. Евтимий, архим. Елементи на вера в основите на нашето познание. ГСУ-БгФ. Т. 1. С., 1924.
23. Евтимий, архим. Естествено развитие и богооткровена свръхестествена помощ. ГСУ-БгФ. Т. 7. С., 1930.
24. Евтимий, архим. Вера и разум. С., 1930.
25. Евтимий, архим. Потребност от откровение. С., 1931.
26. Евтимий, архим. 12-те главни научни въпроси за религията и нейната свръхнаучна същина. ГСУ-БгФ. Т. 13. С., 1936.
27. Евтимий, архим. Гнезда на съмнения във верата. ГСУ-БгФ. Т. 19. С., 1942.

- 28.Зеньковский, В. Апологетика. Париж, 1957.
- 29.Зенковски, В. Основи на християнската философия. В. Търново, 2000.
- 30.Ильин, И. Аксиомы религиозного опыта. М., 2000.
- 31.Йоан Павел II. Енциклика „Вяра и разум” (Fides et ratio). Истина – Veritas, 1998.
- 32.Йосиф Флавий. Иудейская война. Санкт-Петербург, 1900.
- 33.Каледа, Г. Введение в православную апологетику. В: „Альфа и Омега”. №. 1. М., 2003.
- 34.Каприев, Г. Аргументът на Анселм от Кентърбъри и “онтологическото доказателство”. С., 1998.
- 35.Келер, В. Библейски събития. С., 1960.
- 36.Кудрявцев, В. Началните основания на философията. С., 1900.
- 37.Кураев, А. Все ли равно как верить? М. 1994.
- 38.Кураев, А. Традиция. Догмат. Обряд. С.1996.
- 39.Кураев, А. Если Бог есть любовь. М., 1998.
- 40.Лютард, Хр. Апология на християнството. Т.1-4. С.,1899.
- 41.Маджуров, Н. Светите три светители и античната култура. ГДА. Т.29. С., 1980.
- 42.Маджуров, Н. Науката против вярата ли е? Сп. Богословска мисъл. Кн. 4. С.,1997
- 43.Маджуров, Н. Вярата и знанието в богословската система на блажени Августин. ГСУ-БгФ. Т. 2. Нова серия. С., 1995.
- 44.Маджуров, Н. Несторът на българската богословска мисъл. ГСУ-БгФ. Т. 3. Нова серия. С., 1996.
- 45.Маджуров, Н. Тайната на Света Троица. Сп. Богословска мисъл. Кн. 2. С., 1997.
- 46.Маджуров, Н. Науката и религията в миросгледа на Ломоносов (1711-1765). Сп. Химия. Кн. 2. С., 1998.
- 47.Маджуров, Н. Противоречията на атеизма и неговите гибелни последици. Сп. Духовно възраждане. Кн. 9. С., 1992.
- 48.Макдауъл, Дж. Доказателства, които изискват присъда. С., 2004.
- 49.Мак-Дауел, Дж. Фактът на възкресението. С. 1992.
- 50.Маклийн, Г., Р.Окланд. Сътворението. С. 1996.
- 51.Маринов, Б. Опиум ли е религията за човешката душа и за народите? ГСУ-БгФ. Т. 21. С., 1944.
- 52.Маринов, Б. Из методологията на християнската апологетика във връзка с темата “Библия и наука”. ГСУ-БгФ. Т. 23. С., 1946.
- 53.Маринов, Б. Наръчник на апологета. Кн. 1. ГДА. Т.4. С., 1955.

54. Маринов, Б., А. Величков. Наръчник на апологета. Кн. 2. ГДА. Т.8. С., 1959.
55. Маринов, Б. Оръжията на апологета на християнството. ГДА. Т. 1. С., 1951.
56. Маринов, Б. Произход на света и история на земята според науката и Библията. С., 1941.
57. Маринов, Б. Има ли противоречие между науката и Библията по въпроса за същината, произхода и развитието на живота? С., 1942.
58. Маринов, Б. За някои възражения срещу молитвата. ГСУ-БгФ. Т 20. С., 1945.
59. Марковски, И. В защита на Библията. С., 1942.
60. Марковски, И. Живял ли е Христос? С., 1947.
61. Мартинес, П. Психология на молитвата. С., 2002.
62. Мелников, Ф. Опровержение на безбожието. С., 1938.
63. Мен, А. Вярвам... Беседи за Символа на вярата. С., 2004.
64. Мен, А. Произход на религията. В.Т. 1994.
65. Никодим, еп. Учебник по апологетика. С., 1943.
66. Николин, И. Курс основного богословия или апологетики. Сергиев Посад, 1910.
67. Осипов, А. Путь разума в поисках истины. М., 1999.
68. Осипов, А. Посмертная жизнь души. Даниловский благовестник. М., 2005.
69. Панчовски, И. Естествена наука и религия. С., 1941.
70. Панчовски, И. Личността на Иисуса Христа. С., 1990.
71. Панчовски, И. Най-прекрасният. С., 1992.
72. Панчовски, И. Модерният човек пред живота, смъртта и безсмъртието. С., 1944.
73. Панчовски, И. Религията на естествениците. С., 1943.
74. Пенков, Д. Проблемът за безсмъртието на човешката душа в творчеството на Стоян Михайловски. Сп. Богословска мисъл. Кн. 4. С., 1998.
75. Пенков, Д. Духовни и културни измерения на Православието и неговата специфика на фона на съвременното мултирелигиозно присъствие в Европа. В: Религиите в Европа и бъдещето на Православието. С., 2006.
76. Пенков, Д. Античната теология на Сократ, Платон и Аристотел като форма на богопознание. С., 2008.
77. Пенков, Д. Към философията на религията. ГДА. Т. 7. С., 1958.
78. Пенков, Д. За произхода и целта на света. ГДА. Т. 6. С., 1957.

- 79.50 Нобелови лауреати и други велики учени за вярата си в Бога. Варна, 2006.
80. Попович, Ю. Православието като философия на живота. С. 1999.
81. Реверсов, И. Апологеты. Защитники христианства. Санкт-Петербург, 2002.
82. Рождественский, Н. Христианская апологетика: Курс основного богословия. Т.1-2. СПб., 1893.
83. Ролингс, М. Отвъд вратата на смъртта. С., 1992.
84. Сайър, Дж. Вселената до нас. С., 1991.
85. Светлов, П. Христианское вероучение в апологетическом изложении. Т. 1-2. Киев, 1910-1912.
86. Сочинения древних христианских апологетов. Санкт-Петербург, 1999.
87. Страхов, П. Наука и религия. М., 1915.
88. Такстън, Ч., Н. Пиърси. Душата на науката. С., 2001.
89. Тилих, П. Мъжеството да бъдеш. С., 1995.
90. Томпсон, М. Философия религии. М., 2001.
91. Трубецкой, Е. Смысл жизни. М., 1918.
92. Фиолетов, Н. Очерки христианской апологетики. М., 1992.
93. Флоренский, П. Столп и утверждение истины. М., 1914.
94. Флоровски, прот. Г. Творение и изкупление. С., 2008.
95. Франк, С. Религия и наука. Брюксел, 1953.
96. Хубанчев, А. Свръхестествена истина и познавателен процес. Сп. „Духовна култура”, № 7, С., 1974.
97. Хубанчев, А. Карл Ясперс – вяра, познание, откровение. ГСУ – БгФ, Т. 5. Нова серия. С., 2005.
98. Честъртън, Дж. Ортодоксия. С., 1994.
99. Честъртън, Дж. Вечният човек. С., 2005.
100. Шлайермахер, Фр. За религията. С., 1994.

13.07.2009 г.
София

Изготвил доцент д-р Димо Пенков